

Trojruža 2003

Milanovi Ferkovi

LAUDATIO

Všeličo sa podpísalo pod to, že Milanovi Ferkovi, už klasikovi slovenskej detskej literatúry jej najvýznamnejšie ocenenie, Cenu Trojruža, odovzdáme až dnes. Skôr, to jest pred tridsiatimi rokmi, v čase jeho vrcholného tvorivého vzopätia, to nebolo možné, pretože Ferkovi nemal len talent, mal aj postoj, názor a ten sa značne líšil od postoja a názoru tých, ktorí o oceneníach talentov rozhodovali.

Neskôr, to jest v čase, keď o takýchto oceneníach mohol rozhodovať už on sám, to zas nebolo vhodné, nečítalo by to ani jeho, ani tých, ktorí by boli takéto ocenenie prisúdili vysokému úradníkovi štátnej kultúrnej inštitúcie. Nehovoriac už o tom, že opäť mal postoj a názor, a opäť svoj, iný, odlišný, ktorý jedných provokoval k potlesku, druhých k pískotu. A hoci bývala i terajšia Cena sa nikdy za postoj a názor neudelovala, aspoň navonok nie; v jeho prípade sa nemožno zbaviť dojmu, že práve postoj a názor podvedome ovplyvňoval postoj a názor tých, ktorí mali jeho ocenenie navrhnúť. V každom prípade musel nastať okamih, keď prislovečným jazyčkom na váhach sa stal niekto tiež s názorom a postojom; niekto, kto nekompromisne vyhlásil, že postoj a názor je v takýchto prípadoch irelevantný, dôležité je dielo.

Isto, dielo je rozhodujúce, lenže predsa len, aby v našom prípade nevznikol dojem, že ide o niečo páchnuce sýrou a jazerným peklom, podotýkam, že o kvalite diela, neraz rozhodujú hoci len stopové prvky postoja jeho tvorca. Priam sa žiada povedať, aký názor, také dielo.

Ale dobre, hoci nebárs, ako hovorí rozprávka.

Pre túto chvíľu je dôležitejšie, že Daniel Hevier, básnik z Božej milosti a jeden z porotcov Trojruže, vyslovil názor, ktorý umožňuje konečne oceniť jedno z výnimočných diel slovenskej literatúry pre deti. Pritom pochybujem, že by sa našiel niekto, kto by Heviere upodozrieval z toho, že si znechutený súčasťou postmodernou a jej pseudoprobémovým svetom číta po nociach Zväzákku česť. Napokon, pri vyslovovaní názoru o priorte diela pred postojom Hevier dostal svojmu slovu: nevolal si za svedka ani Ferkovi legendárnu Mladú tvorbu, ani jeho produbčekovskú politickú orientáciu, ale ani onen povestný protestný pískot priateľov divadelníkov v 90. rokoch. Hovoril o diele, teda o nezameniteľných Ferkových humoristických veršoch, o ich jazykovej bravúre, o myšlienkovvej metafore jeho autorskej rozprávky a o jej imaginatívnosti, čo už samo osebe by vrchovato stlačilo na naplnenie kritérií ocenenia, ktoré sa mu dnes dostáva.

Ibaže Ferkove humonistické verše, jeho moderná rozprávka sú viac než len osobitným umeleckým činom. Je to dielo, ktoré – každé vo svojom druhu či žánri – predstavuje hodnotu vývinovej iniciatívy. A pritom nejde len o modernú poéziu, ktorú Ferkovi spolu s Feldekom a Váľkom vytváral, ide aj o dobrodružný žánr a o autorskú povesť, ktorá zas vyniká najmä na pozadí plejády kníh domáhajúcich sa tohto označenia. Predovšetkým však ide o román s povstaleckou tematikou, v ktorom sa Ferkovi vzoprel dovtedajšej tradícii a namiesto ideologickej konštrukcie sa sústredil na evokáciu vnútorného sveta dieťaťa, jeho človečieho potvrdzovania sa v čase nečlovečom. Úprimnosťou a autentickosťou výpovede tak dosiahol, že román Keby som mal pušku, lebo o ňom je reč, je strhujúcou výpoveďou o detstve jeho generácie, je pokračovaním tej umeleckej rekonštrukcie plebejského detstva, akú poznáme z Maroška a Zbojnickej mladosti. Tak ako je nepredstaviteľná klasická literatúra pre mládež bez týchto diel, nemožno si predstaviť jej moderný variant bez Ferkovej prózy.

Bez nej by sme boli ešte chudobnejší než sme.

Na jej napísanie však nestačil len talent. Potrebný bol aj názor a postoj, odvaha vzoprieť sa hoci len existujúcej konvencii. A tak vážiac si názor Daniela Heviere, názor, oceňujúci Ferkovo dielo, teda "výnimočnú umeleckú iniciatívu, ktorá zásadným spôsobom stimulovala vývin modernej slovenskej poézie a prózy pre deti a mládež", predsa len dodávam, Ferkovo dielo si bez jeho ľudského postoja ku konfliktom niekdajšieho i terajšieho sveta neviem ani len predstaviť.

Rozhodne, keď už nie kvet, tak aspoň lupienok Trojruže by sa mu mal ujsť aj zaň.

ONDREJ SLIACKY